

Незважаючи на такі низькі статистичні показники, експерти відзначають тенденцію до зростання активності жінок у миротворчих процесах та питаннях превенції міжнародних конфліктів. Зокрема, вперше за шість років главою Місії ООН із підтримки Лівії стала жінка Стефані Уільямс. Представники Council on Foreign Relations вважають, що жінки-миротворці мають значний потенціал для ефективного реагування на міжнародні загрози, що пояснюється специфікою їх підходу до миротворчого процесу з позицій співробітництва, незважаючи на ментальні відмінності представників різних держав та регіонів світу. Подібна стратегія максимально неупереджено враховує інтереси учасників конфліктів, які належать до різних демографічних груп, що формуються за релігійною, етнічною, культурною ознакою. Результатом застосування такої переговорної тактики є перспектива досягнення тривалої стабільності, зниження ймовірності порушення домовленостей та ризику провальних дій з боку держави. Одним із прикладів успішного досвіду використання стратегії співробітництва є залучення ООН 15% жінок до процесу мирних переговорів у Сирії в 2017 р. До компетенції жінок-переговорників були віднесені питання надання гуманітарної допомоги та звільнення полонених [3]. Жінки часто долучаються до переговорів щодо досягнення режиму припинення вогню, працюють в шпиталях, за запитами міжнародних організацій документують порушення прав людини, приймають участь у розподілі гуманітарної допомоги. Так, Міріам Коронель-Феррер очолювала групу переговорників уряду Філіппін та стала першою жінкою-головним переговорником, що підписала мирну угоду із групою повстанців. Правозахисні організації контролювали офіційні переговори, а жіночі групи здійснювали загальнонаціональні консультації з релігійними, етнічними, молодіжними та іншими групами, що послабило недовіру суспільства до мирного процесу.

Реалізація Резолюції 1325 щодо участі та запобігання конфліктам здійснюється не тільки в межах ООН, але і іншими міжнародними організаціями які запроваджують різноманітні гендерні новації передусім на інституційному рівні. Наприклад, призначення радників із гендерних питань у збройних силах та відповідальних за захист жінок у миротворчих операціях. Призначення Спеціального представника генерального секретаря ООН із сексуального насилля в умовах збройних конфліктів, а також Спеціального представника генерального секретаря НАТО з питань щодо жінок, миру та безпеки в 2012 р. засвідчує увагу щодо проблем жінок та міжнародних конфліктів. У 2015 р. Рада Безпеки ООН схвалила зусилля спрямовані на збільшення участі жінок у воєнних та поліцейських контингентах у складі миротворчих місій ООН. В цілому зусилля міжнародної спільноти спрямовані на забезпечення паритетного залучення жінок до мирного процесу, з метою відкриття додаткових можливостей щодо забезпечення стійкого миру та створення стабільного суспільства по закінченні конфлікту.

1. Resolution 1325 (2000). Adopted by the Security Council at its 4213th meeting, no 31 October 2000. URL: [https://undocs.org/en/S/RES/1325\(2000\)](https://undocs.org/en/S/RES/1325(2000)) (дата звернення – 28.05.2021 р.).

2. Why It Matters. URL: <https://www.cfr.org/womens-participation-in-peace-processes/why-it-matters> (дата звернення – 28.05.2021 р.).

3. Women's Participation in Peace Processes. URL: https://www.cfr.org/womens-participation-in-peace-processes/?utm_source=fb&utm_medium=social_owned (дата звернення – 28.05.2021 р.).

Олена Орлова
доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД (на прикладі рішень Європейського Суду з прав людини)

Положення щодо забезпечення гендерної рівності містяться як у законодавстві України (законах України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків» [1], «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [2], Кодексі законів про працю України [3], Сімейному [4], Цивільному [5] та Кримінальному кодексах України [6]

тощо), так і у міжнародних нормативно-правових актах (Загальній декларації прав людини [7], Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [8] та протоколах до неї, Міжнародному пакті про громадянські і політичні права [9], Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права [10], Міжнародній конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації [11] тощо).

У ч. 1 ст. 24 Конституції зазначено, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [12].

Відповідно до Стратегії гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 роки, гендерна рівність передбачає рівні права для жінок і чоловіків, дівчат і хлопців, а також їх однаково значущість, можливості, обов'язки та участь у всіх сферах суспільного й приватного життя. Так само вона означає рівний доступ жінок і чоловіків до ресурсів та їх розподілу між ними [13].

В ст. 14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенції) зазначено: «Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою» [8].

Європейський суд з прав людини неодноразово розглядав питання щодо порушення принципу гендерної рівності.

Як слушно зазначає Тетяна Фулей: «справи, які стосувалися проблематики гендерної рівності, ЄСПЛ найчастіше розглядає саме крізь призму заборони дискримінації, тобто застосовуючи статтю 14 Конвенції у поєднанні з багатьма статтями Конвенції, сферою дії яких охоплювалося широке коло правовідносин щодо права на життя, заборони катування, права на справедливий суд, права на повагу до приватного і сімейного життя, свободи думки, совісті і релігії, заборони примусової праці, захисту права власності» [14].

Отже, однією із захищених ознак статті 14 Конвенції є стать.

Так показовими в сфері забезпечення гендерної рівності та недискримінації є такі справи, в яких було встановлено порушення ст. 14 Конвенції, пов'язана з дискримінацією за ознакою статі, а саме: «Ван Раалте проти Нідерландів» (Van Raalte v. The Netherlands) [16], «Карлхайнц Шмідт проти Німеччини» (Karlheinz Schmidt v. Germany) [17], «Петровіч проти Австрії» (Petrovic v. Austria) [18], «S.A.S. проти Франції» (S.A.S. v. France) [19], «Шулер-Црагген проти Швейцарії» (SchulerZraggen v. Switzerland) [20] та інші.

Типова ситуація дискримінації за ознакою статі – це коли жінка зазнає менш сприятливого ставлення порівняно з чоловіком. Але буває і навпаки.

Так, у справі «Унал Текелі проти Туреччини» (Ünal Tekeli v. Turkey) заявниця скаргилася на те, що відповідно до національного права після укладення шлюбу вона зобов'язана взяти прізвище чоловіка. ЄСПЛ визнав, що, хоча закон дозволяє залишати своє дівоче прізвище з новим прізвищем чоловіка, це, втім, становить дискримінацію за ознакою статі, оскільки закон не зобов'язує чоловіків змінювати своє прізвище [15].

Отже, по-перше, справи, які стосувалися проблематики гендерної рівності, Європейський суд з прав людини найчастіше розглядає крізь призму заборони дискримінації; по-друге, більшість справ за статтю 14 Конвенції розглядаються у поєднанні з іншими статтями Конвенції; по-третє, незважаючи на те, що практика Європейського Суду з прав людини щодо статті «Заборона дискримінації» на даний момент не набула широкомасштабного характеру, проте проблема гендерної рівності перебуває на порядку денному Ради Європи, тому є підстави вважати, що ситуація із гендерною рівністю та боротьба з дискримінацією помітно покращиться як в Україні, так і на міжнародній арені.

1. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон від 08.09.2005 року № 2866-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.

2. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06.09.2012 року № 5207-VI ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>.

3. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1971. додаток до № 50. ст. 375. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.

4. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. ст. 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.

5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верхов-*

ної Ради України. 2003. № 40-44. Ст. 356.

6. Кримінальний кодекс України від 4 квітня 2001 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. Ст. 131.

7. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. *Офіційний вісник України*. 2008. № 93.

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Міжнародний документ від 04 листопада 1950 року URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.

10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text.

11. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 4 січня 1969 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text.

12. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.

13. Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 роки. URL: <https://gm.coe.int/prems041318-gbr-gender-equality-strategy-2023-ukrnew2/16808b35a4>.

14. Фулей Т. Застосування принципу гендерної рівності у практиці Європейського суду з прав людини. *Підприємство, господарство і право*. 2019. № 8. с. 175-180.

15. Case of Ünal Tekeli v. Turkey. 29865. Council of Europe: European Court of Human Rights, 16/11/2004. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-67482>

16. Case of Van Raalte v. The Netherlands. 20060/92. Council of Europe: European Court of Human Rights, 21/2/1997. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58031>.

17. Case of Karlheinz Schmidt v. Germany. 13580/88. Council of Europe: European Court of Human Rights, 18/07/1994. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-57880>.

18. Case of Petrovic v. Austria. 20458/92. Council of Europe: European Court of Human Rights, 28/02/1998. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58146>.

19. Case of S.A.S. v. France. 43835/11. Council of Europe: European Court of Human Rights, 01/07/2014. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145466>.

20. Case of SchulerZgraggen v. Switzerland. 14518/89. Council of Europe: European Court of Human Rights, 24.06.1993. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57840>.

Вікторія Руфанова

докторант кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА КАЗАХСТАНУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ ПРАВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ

Перша Всесвітня конференція зі становища жінок пройшла у 1975 році, якою було започатковано початок «Десятиріччя ООН для жінок». Пізніше, через 20 років, у 1995 р. питання гендерної рівності стало одним з першочергових в ООН на Четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок у Пекіні. Фактично, міжнародним співтовариством було прийнято рішення здійснення стратегічних дій на шляху реалізації концепції досягнення рівних прав жінок і чоловіків.

Аналізуючи досвід міжнародної практики очевидним є факт залежності соціального-економічного розвитку країни від існуючої моделі гендерних відносин в різних сферах суспільного та приватного життя. Чим вищий рівень гендерної рівності в країні, тим вище рівень результативності паритету як в суспільстві, так і в окремо взятій родині, як природному осередку суспільства. Саме створення умов для формування гендерно стійкої родини та досягнення гендерної рівності є обов'язковою умовою соціальної модернізації суспільства. Стан забезпечення гендерної рівності підвищує рівень відповідальності держави перед суспільством у виконання економічних, політичних, соціальних, правових та інших функцій.

Надбезпечним проявом гендерної нерівності та дискримінації є гендерно обумовлене насильство. Оскільки у 86 % випадків постраждалими від такого насильства є жінки, на міжнародному рівні його прийнято називати насильство щодо жінок.